

Asia: VN/33103/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi vesitalouden tietovarannosta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

LAUSUNTO LUONNOKSESTA ”HALLITUKSEN ESITYS LAIKSI VESITALOUDEN TIETOVARANNOSTA JA SIIHEN LIITTYVIKSI LAEIKSI”

Vesilaitosyhdistys on vesihuoltolaitosten toimialajärjestö. Jäseninämme on noin 300 vesihuoltolaitosta kattaen noin 90 % maamme vesihuollosta. Järjestetty vesihuolto kattaa tällä hetkellä talousveden osalta yli 90 % ja jätevesien johtamisen ja käsittelyn osalta yli 80 % Suomen väestöstä.

Kiitämme mahdollisuudesta lausua ja toteamme asiasta seuraavaa.

Yleistä

Vesilaitosyhdistys kannattaa hallituksen esitystä laiksi vesitalouden tietovarannosta ja pitää sitä lähtökohdiltaan perusteltuna ja tarpeellisena. Esityksellä selkeytetään vesitalouteen liittyvien tietojen rekisterinpittoon, henkilötietojen käsittelyyn ja tiedonhallintaan liittyviä vastuita sekä saatetaan sääntely vastaamaan yleisen tietosuoja-asetuksen vaatimuksia. Vesihuollon näkökulmasta on myönteistä, että nykyiset käytännöt tunnistetaan lainsäädännön tasolla ilman, että esitys edellyttää välittömiä muutoksia käytössä oleviin tietojärjestelmiin.

Vesilaitosyhdistys haluaa kuitenkin kiinnittää huomiota eräisiin vesihuoltolaitoksia koskeviin täsmennys- ja kehittämistarpeisiin, joilla voidaan varmistaa lain toimivuus käytännössä sekä välttää tarpeetonta hallinnollista kuormitusta.

Vesihuollon tietojen luonne ja turvallisuus

Vesilaitosyhdistys pitää erittäin tärkeänä, että esityksessä tunnistetaan vesihuollon tiedot osaksi yhteiskunnan kriittiseen infrastruktuuriin liittyvää turvallisuuskriittistä tietoa. Vesihuoltolaitosten verkostoja, vedenhankintaa ja varautumista koskevien tietojen osalta tietojen kasaantumisvaikutus ja avoimuuden riskit on arvioitava huolellisesti.

Vesilaitosyhdistys korostaa, että vesihuoltolaitoksia koskevien tietojen julkaisemisessa ja luovuttamisessa on jatkossakin noudatettava tarkkaa tapauskohtaista harkintaa, eikä ehdotettu sääntely saa johtaa siihen, että kriittisten tietojen suoja heikentyy avoimuustulkintojen laajentuessa käytännön soveltamistilanteissa.

Vesihuoltolaitosten veloitteet ja hallinnollinen kuormitus

Vesilaitosyhdistys pitää myönteisenä, että esityksen mukaan vesitalouden tietovarannosta sääntely ei edellytä uusien tietojärjestelmien perustamista eikä välitöntä järjestelmien kehittämistä. Tämä on tärkeää vesihuoltolaitosten hallinnollisen ja taloudellisen kuormituksen hallinnan kannalta.

Vesilaitosyhdistys kuitenkin korostaa, että jatkovalmistelussa ja lain toimeenpanossa on huolehdittava siitä, että:

- vesihuoltolaitoksille ei synny uusia tai päällekkäisiä raportointi- ja tietojen toimittamisvelvoitteita ilman selkeää lisäarvoa,
- tiedonkeruuta ja -luovutusta koskevat käytännöt pysyvät mahdollisimman yhtenäisinä ja digitaalisesti sujuvina,
- tietojen käyttö eri viranomaistarkoituksissa (esim. valvonta, raportointi EU:lle, tiedon avoin hyödyntäminen) ei aiheuta toisistaan poikkeavia vaatimuksia vesihuoltolaitoksille.

Rajapinnat muihin tietovarantoihin

Vesilaitosyhdistys pitää tärkeänä, että vesitalouden tietovarannon suhde vesienhoidon ja merenhoidon tietovarantoon sekä ympäristösuojelun tietovarantoihin on kuvattu esityksessä. Käytännössä kuitenkin vesihuoltolaitosten raakavesitarkkailua ja toiminta-alue tietoja koskevat kokonaisuudet ovat edelleen usean tietovarannon rajapinnoilla.

Vesilaitosyhdistys katsoo, että jatkossa tulee kiinnittää erityistä huomiota:

- tietovarantojen keskinäiseen yhteentoimivuuteen,
- siihen, ettei vesihuoltolaitoksilta edellytetä saman tiedon toimittamista useaan paikkaan eri tarkoituksiin,
- siihen, että viranomaisten välinen tiedonvaihto perustuu ensisijaisesti teknisiin rajapintoihin eikä erillisiin ad hoc -tietopyyntöihin vesihuoltolaitoksille.

Vesihuollon tunnuslukutieto sekä Veeti- ja Venla-järjestelmien välinen tiedonsiirto

Vesilaitosyhdistys haluaa tuoda esiin huolensa siitä, että ehdotettu lakimuutos saattaa hankaloittaa jatkossa vesihuoltolaitoksia koskevien tietojen siirtymistä Suomen ympäristökeskuksen ylläpitämästä Veeti-järjestelmästä Vesilaitosyhdistyksen vesihuoltolaitosten tunnusluku-järjestelmään Venlaan.

Veeti–Venla-tiedonsiirto on ollut keskeinen keino vähentää vesihuoltolaitosten päällekkäistä raportointia ja varmistaa tietojen yhdenmukaisuus viranomaiskäytön ja toimialan oman kehittämisen välillä. Venla-järjestelmässä tuotettavat tunnusluvut ovat laajasti käytössä vesihuoltolaitosten johtamisessa, vertailussa ja kehittämisessä, ja ne täydentävät viranomaiskäyttöön kerättävää tietoa.

Vesilaitosyhdistys pitää erittäin tärkeänä, että lakimuutoksen toimeenpanossa varmistetaan:

- Veeti-järjestelmästä saatavien, vesihuollon kannalta olennaisten tietojen jatkossakin sujuva ja oikeusperusteinen hyödyntäminen Venla-järjestelmässä,
- tiedonsiirron tekninen ja oikeudellinen jatkuvuus ilman tarvetta erillisiin manuaalisiin ilmoituksiin vesihuoltolaitoksilta,
- sekä se, ettei tietosuojaa tai rekisterinpitoa koskeva sääntely aiheuta tahattomia esteitä toimialan omalle, yleishyödylliselle tiedonkäytölle.

Vesilaitosyhdistys korostaa, että Veetin ja Venlan välinen tiedonvaihto tukee osaltaan vesihuoltolaitosten hallinnollisen kuormituksen vähentämistä ja tiedon laadun parantamista, ja sen toimivuus tulisi turvata selkeästi myös jatkossa.

Yhteisrekisterinpito ja vastuunjaon selkeys

Vesilaitosyhdistys pitää yhteisrekisterinpitoa koskevaa ratkaisua perusteltuna ottaen huomioon elinvoimakeskusten ja Suomen ympäristökeskuksen nykyiset tehtävät. Vesihuoltolaitosten näkökulmasta on olennaista, että rekisteröityjen ja tiedon tuottajien yhteyspiste on yksiselitteinen.

Vesilaitosyhdistys korostaa, että lain soveltamisessa on huolehdittava siitä, että vesihuoltolaitoksilla on jatkossakin selkeä käsitys erityisesti:

- mihin viranomaiseen eri tilanteissa ollaan yhteydessä,
- kuka vastaa tietopyyntöihin,
- ja miten henkilötietoja koskevat pyynnöt käytännössä hoidetaan.

Yhteenveto

Vesilaitosyhdistys kannattaa hallituksen esitystä laiksi vesitalouden tietovarannosta ja siihen liittyviksi laeiksi. Esitys parantaa sääntelyn selkeyttä, tukee tietosuojavaatimusten asianmukaista toteutumista ja vahvistaa vesitalouteen liittyvän tiedon hallittua käyttöä.

Vesilaitosyhdistys kuitenkin painottaa, että lain toimeenpanossa on erityisesti vesihuollon osalta varmistettava:

- tietoturvan ja huoltovarmuuden korkea taso,
- vesihuoltolaitosten hallinnollisen kuormituksen hallinta,
- tietovarantojen ja viranomaistoiminnan sujuva yhteentoimivuus,
- sekä vesihuollon tunnuslukutiedon tehokas ja häiriötön hyödyntäminen Veeti- ja Venla-järjestelmien välillä.

Rontu Mika
Suomen Vesilaitosyhdistys ry